

HIPERPRIČA

Kad me je prvi put posetila, nisam razumeo zašto je to učinila. Posle telefonskog poziva ušla je u stan, čuteći je prošla kroz hodnik, pitala je gde ćemo sedeti, i kada sam joj pokazao rukom kuhinju sela je u fotelju. Stan u koji je došla pripadao je mojoj prijateljici, koja je otišla u inostranstvo; pre nego što odluči šta će raditi, da li će ga prodati i ostati u tuđini, znajući da nemam gde da živim, zamolila me je da joj čuvam stan dok se ona ne vrati. Ova gospođa mi je telefonom rekla da se javlja po preporuci mog rođaka, koji je znao da držim časove, i da mogu da joj pružim više od pukog učenja. Tog rođaka poslednji put sam posetio kada je imao tragediju. Vozeći ženu i decu autom, osetio je da se nešto dešava u njegovom organizmu. Ustavio je auto, sišao, onda je nezgrapno pao, zapravo to nije bio pad već mu se oduzeo donji deo tela; ostao je nepokretan. Bio je preneražen činjenicom da je mogao da ubije decu i ženu, i samo je zahvaljivao tome što je lekar, specijalista, pa je slutio šta se dešava i ustavio auto. Kada sam ga posetio, bio je izašao iz bolnice, ni sam nije bio svestan da li će se oporaviti, vratiti na posao; sa takvom sigurnošću je razgovarao sa svojim odeljenjem, zapovedao, ljutio se, nervozan, tako da sam čuo glas s one strane kako se ti lekari, njegovi potčinjeni, pravdaju – čas je bio muški glas a čas ženski. Na kraju posete, dok me je njegova žena ispraćala, rekla mi je da će ostati vezan za postelju, da sam sada video kako izgleda poslednji trzaj jednog važnog čoveka, koji postaje bogalj; posle isteka bolovanja i lečenja, odlazi u penziju.

Posmatrao sam ovu ženu, koja je imala oko trideset pet godina, u crnim čarapama, zelenoj suknji, belim cipelama, setivši se da sam je video u kući tog rođaka, ko zna kada, i pošto sam je upamtio shvatam da mi je privukla pažnju, kao i mnoge žene čija blizina, za trenutak, u meni izaziva treptaj, potom ih nikada više ne vidim, a da još nisam znao šta želi, zašto su joj potrebni časovi; nije to bilo koketno i napadno udvaranje, već suzdržana i tmula zavodljivost.

Nije želela ništa da popije, donela je odluku, tražila je da je posetim; rođak joj je rekao da spremam po kućama. Izvadila je novčanice želeći da časove plati unapred, dajući mi novčanice sve do jedne po pedeset dinara. Na rastanku mi je rekla da smo se jednom sreli kod mog rođaka, dok je još bio zdrav, da je bio vrlo uticajan, kao i njen svekar, i da prijateljstvo sa njenim mužem potiče iz tog perioda. Dodala je da se bivši uticajni ljudi i danas čuvaju, posebno njihova deca.

Odlazeći na zakazane časove uvideo sam da me je ova žena posetila da bi videla gde živim, da li je stan bezbedan za njenu ćerku – zapravo, časovi su bili potrebni njenoj ćerci koja je pohađala prvi razred gimnazije – morala je ipak da prihvati da je vidim u drugačijoj ulozi koja sa nje skida oreol zavodnice.

Stan u koji sam ušao mogao je pripadati cekaocima. Ni sam nisam znao koliko ima soba, a nisam ni želeo da proveravam. Uskoro je to potvrdila i ova ljupka žena rekavši da je muževljev otac bio vrlo važan u komunističkom sistemu, poslednje godine proveo je u Libiji, verovatno kao vojni savetnik.

U vreme kada je njen muž došao u sukob sa ocem zaposlio se kao srednjoškolski profesor. Nekako u to vreme su se sreli. Neko od očevih prijatelja mu je došapnuo da obije stan za raseljavanje pa da kasnije pokušaju da ga legalizuju. U tom stanu su živeli sve do propasti sistema, i dok vlasti grada nisu odlučile da preuzmu sve stanove, a onda je njenom mužu umro otac; preselili su se u veliki stan, živeći sa svekrvom koja je bila bolesna i kojoj je bila potrebna nega.

Naravno da su me primili tamo gde im je bio dnevni boravak, mada sam zastao u hodniku čekajući da ona pruži ruku i pokaže ka kojim vratima da se krećem, znajući da i sam nisam želeo da uđem u njihovu spavaću sobu i ugledam krevet u kome poslednjih godina provode najugodniji deo dana, časkajući, slušajući radio, gledajući TV, vodeći ljubav i opuštajući se, odmarajući se od dnevnih obaveza, i sami ne uviđajući kako im je taj kutak postao značajan.

Kasnija priča mi je ličila na citat ljudi koji su zaljubljeni u motore; putovanja motorom od Nice do Pariza, ili od Skoplja do Atine.

Muž ove žene vozio je kćerku na motoru, preživio je udes; potres mozga. Kada je izašao iz bolnice, pri pomisli da je mogao da ubije svoje dete, pokušao je da se ubije. Cela porodica se sada starala o njemu, čuvajući ga da ponovo ne nasrne na sebe. Dok sam razgovarao sa njegovom ćerkom, sa njegovom ženom, pio kafu, on je sedeo na krevetu ne progovorivši ni reč. Onda mu je žena rekla da je vreme za šetnju, na šta se on podigao i izašao sa njom.

„Ničim nismo uspeli da ga zainteresujemo“, rekla je njegova ćerka.

Bili smo već pri kraju časova kada se njih dvoje vratilo. Žena je imala crtu brižne osobe kakve imaju majke. Bilo bi bolje da nisam upoznao njenu sadašnju poziciju porodične žene, bolje da je njena ćerka dolazila u moj stan, ali ona se plašila susreta kćeri sa nastavnikom. Ovako je ova žena izgubila uzvišenost zavodljive ženke koju je na početku imala u mojim očima. Mislim da je i ona sama shvatila da se njen status menja, zato je prestala da me zadovoljivo gleda, kako mi se činilo da me je gledala prilikom prvog susreta. Mislim da se pomirila sa novom ulogom koju sam prilikom prve posete video. Gledajući njegovu ženu, na čijem sam licu sada primetio podočnjake, koje prošli put nisam video, započeo sam priču da mi se današnje glumice nikada ne mogu sviđati kao nekadašnje; nekadašnje glumice su menjale kulturu, društvo. Naveo sam imena nekih od njih: Odri Hepbern, Brižit Bardo, Katrin Denev, Žana Moro. Ako mu je izraz lica bio ravnodušan sve dok je sedeo u sobi, kada sam pomenuo imena glumica primetio sam da se osmehnuo, samo jednim krajem usana. Mislim da promenu na njegovom licu nije zapazila ni njegova žena koja je bila zaokupljena posluženjem.

Uskoro me je ova žena pozvala telefonom i zahvalila mi se. Uspeo sam njenog muža da zaokupim filmskim zvezdama iz njegovog vremena. Otišao je u garažu i već nekoliko dana pregleda filmske žurnale, skenira fotografije filmskih zvezda. Zbog lekova koje pije vrlo je

usporen, ali ona je zadovoljna što je uspeo da se nečim zaokupi. Čak disciplinovano ustaje, doručkuje, i onda odlazi u garažu. Dobro da nije uništila stare časopise i novine, filmske žurnale i revije; seća se sada da ju je on jedva ubedio da ostave staru štampu. Eto, nije znala da će im jednog dana zatrebati: vidim i sam u kakve svrhe; deo terapije, ona se bar nadala, uspešne.

Zamolila me je da prilikom sledećeg susreta nekako izbegnem priče o glumicama i glumcima koji su stradali u saobraćajnim nesrećama ili kao samoubice. Naravno da bi ga njihovo pominjanje još više uzбудilo.

Prilikom sledeće posete priču smo započeli nadugačko i naširoko, od prvih filmova koji su snimani, pa bismo zatim licitirali značajne glumice, da bi on sada neobično pokretan, sa blagim osmehom na licu, otvarao ostarele časopise i pokazivao mi njihova lica. Video sam da je umeo da koristi računar. Snimio mi je na fleš slike glumica koje je skenirao, govoreći da je film imao veliki uticaj na društvo, posebno kada je on bio mlad. Te glumice su uticale na odevanje, na omladinske pokrete, na načine udvaranja i vođenja ljubavi.

On je ispričao da je odrastao u Beogradu, u blizini bioskopa, da bi kasnije, po završetku gimnazije, hteo da studira režiju u Beogradu ili Pragu, na tamošnjoj praškoj akademiji, koja je postala slavna u Evropi. Očaravao ga je film *Strogo kontrolisani vozovi*. Ali morao je da nastavi porodičnu tradiciju prosvetnih radnika; već nekoliko generacija njegovi preci bili su prosvetari, najpre učitelji, a kasnije profesori. Teško je prebacio težište interesovanja od filma, zasnovano na velikoj ljubavi, ka prirodnim naukama. Njemu je ljubav prema filmu ugradila tetka, koja ga je u detinjstvu vodila da gledaju razne filmove, čak i one koji su prelazili njegov uzrast, te i filmove koji su bili skaredni za to vreme; nije se uopšte libila da ga vodi da gledaju ljubavne filmove. Tržište filmova neprestano se uvećavalo; čak je u malim mestima film bio ulazak u kulturu koja se stvarala. Nažalost, zlatno doba filma davno je prošlo.

Priča o Odri Hepbern, i kako njeno lice nudi nešto više od glume; ono zrači sa ekrana. Ona blista na filmovima i kada glumi mračnu ulogu. Njena figura... njen sofisticirani izgled... Pita svoju ženu kada je Odri Hepbern prestala da glumi. Da ga ne bi razočarala, i da on ne bi počeo priču o prolaznosti, vremenu koje nas uništava, ona kaže da ne može da se seti njenih uloga kada je prešla pedesetu.

„Da, ali zato se sećam Brižit Bardo. Iako je rano prestala da glumi, nije prestala da se fotografije, da ispoljava sebe, da se nameće. Kako grozan karakter.“

Naveo je da bi se trebalo setiti Marlene Dietrich. Njenog sanjalačkog lika, i kako je znala kada je bilo potrebno napustiti glumu.

Ipak je svaka priča o tom vremenu govorila o prolaznosti, što je njega, u neku ruku, i oduševljavalo i razočaravalo. S jedne strane je priča pokazivala da ništa nije večno, a s druge strane ga je zbunjivalo starenje pojedinih glumica za koje je mislio da nikada neće ostariti.

Njegovu ženu sam zaželeo da vidim van kuće, onako kako je njena generacija vaspitavana: da budu slobodne žene, dovoljno jake da ovladaju svojim telom i muškarcima. One nisu bile za to odabrane, već su se izborile. Možda je film bio pokretačka snaga koja ih je nosila. Rekla je da je jednog trenutka u životu imala koristi od te borbe za emancipaciju žena, ali ta borba je bila samo njena; njoj je bilo važno kako je ona sebe videla u društvu, a ne kako je doživljava to društvo, niti muškarci. Nisam želeo da joj podiđem već sam bio iskren; hteo sam da joj dam do znanja da bih želeo da se sretnemo pod drugim okolnostima, da se viđamo na drugim mestima; u kući mi je delovala potpuno aseksualno. Nisam očekivao da će prihvatiti moju ponudu, a ona je očekivala da ću prestati da podučavam njenu kćer. Naravno da nisam želeo da povežem podučavanje učenice sa mogućim bližim upoznavanjem njene majke. Nije mi bilo stalo do njenog mišljenja, kao što sam pretpostavljao i da nju ne zanima moj stav, jedino sam se pitao zašto je mene izabrala da držim časove kada je mogla da uzme toliko profesora; zar je nekadašnji susret kod moga rođaka bio odlučujući?

U suštini nisam želeo da budem psihoterapeut, bez obzira što mi je ta uloga trenutno odgovarala, možda zbog žene ovog nesretnika, možda zbog požude... Ponovo sam otišao na zakazani čas.

Vreme od jednog do drugog časa ovaj čovek je proveo povezujući se sa jednim filmskim kolekcionarom. Pokazivao mi je spisak filmova koje je poručio.

La Sortie des usines Lumière

„Mislim da je ovo važno za one koji tek počinju“, mislio je na svoju kćer, „da gledaju filmove.“

Naravno da je devojka samo iz ljubavi prema bolesnom ocu gledala te filmove. Inače sam shvatio da je crno-beli filmovi uopšte ne zanimaju; čak ni objašnjenja o autorima i nastanku filmova.

Bilo je već isteklo vreme spremanja devojke, a da se ja nisam ni pitao koliko je ona shvatala gradivo, zbog čega sam bio najmljen, kada sam primetio da ovaj bolestan čovek počinje da vodi igru. U predvečerje me je zvao telefonom da sutradan nađem mogućnosti i posetim ga; nabavio je nove filmove i mogli bismo da odgledamo neke scene – on će ih odabrati – ako ne budemo gledali ceo film. Pretpostavlja da imam poverenja u njegov izbor. Valjda sam se već uverio kakav je on gledalac.

Za tu priliku primao me je u radnoj sobi u kojoj se nalazila biblioteka, krevet za odmor i računar pripremljen za rad. Prvi put kada me je pozvao nisam čak ni ušao u sobu u kojoj smo do sada odsedali, iako sam shvatao da neko mora da ga čuva, i da je još neko u stanu.

Njegova žena je možda radila, ali sigurno je tu bila njegova kćer, moj đak, ili njegova sestra; dolazila bi samo ako niko nije mogao da ostane sa njim.

Ovoga puta mi je pripremio film Andreja Tarkovskog, *Rubljov*. Više puta smo odgledali istu scenu. Sâm sam taj film video više puta, ali mi nije smetalo da se ponovo podsetim scene sa konjima, blatom, i sa Boriskom koji plače pored direka, dok odjekuje zvono.

S vremenom sam zaključio da sam počeo da ga posećujem najmanje dva puta nedeljno, da ga strpljivo slušam, ali zbog njegove napadnosti prestao sam da mu predlažem filmove koje bismo mogli da odgledamo; uz njegov izbor moj bi bio suvišan i oduzimao bi mi previše vremena.

Jednoga dana je prikupio fotografije Đine Lolobridide. Pomenio je da je ona posetila Beograd, i da je na predstavljanju neprestano gledala u njega; prosto je buljila u njega, a da on nije znao kako da joj zakaže sastanak, i ne misleći da je sastanak moguć, pošto je Đina neprestano bila okružena svitom; njemu se činilo udvaračima. Dok je pričao, pokazivao mi je na ekranu nekadašnje Đinino lice, čak i dokumentarac njenog kretanja kroz Beograd. Prestao sam da ga slušam i koncentrisao sam se na njegovo lice. Na početku opušteno počelo je da se grči, zatim je ponavljao nekoliko delova priče, da bi se na kraju videlo da je grč na licu zapravo grč bolesnog čoveka. Naravno da se nisam uplašio, ali je druženje sa njim počelo da smeta, postalo mi je dosadno, pa sam prestao da se javljam kada bi zvonio telefon. Pretpostavljao sam da je i njegova porodica u nedoumici, i da im smeta što sam postao skoro svakodnevni gost; čuo sam tetku kada je rekla zašto se neprestano vucaram po njihovoj kući, vrteći glavom; pretpostavio sam da sumnja kako želim da zavedem svoju učenicu.

Bez obzira na to što sam prestao da se javljam na telefon, očekivao sam da će se nešto dogoditi. Uvek kada bi zvonio telefon, dvoumio sam se da li da podignem slušalicu: možda me traži neko drugi, ali sam se odlučivao da ipak ne rizikujem.

Nekako u to vreme, gošća Beograda bila je glumica Ana Muglalis.

Otišao sam na konferenciju za štampu. Bila je uobičajena gužva. Seo sam u sredinu i pratio izlaganje voditelja, zatim pitanja koja su postavljali novinari. Odjednom sam primećio da glumica gleda u mene. Nisam mogao da poverujem; zar je ovaj čovek, koga ne mogu da nazovem ni drugarom, bolestan čovek, toliko uticao na mene da je počelo da mi se priviđa kako se pogled glumice zadržava na meni. Nemoguće! Nisam mogao da poverujem. Odlučio sam da promenim mesto u sali. Sa jednog kraja sale prešao sam u drugi samo tražeći način da se priblerem. Ipak sam video kako se Ana Muglalis takođe pokreće u svojoj stolici, prilagođava se kako bi ponovo gledala u mene.

„Zašto bih se opirao?“, pomislio sam.

Osećao sam kako mi srce ubrzano radi, kako me hvata neakva histerija, grči mi se grudni koš, počeo sam da se gušim, pitao sam se šta bih mogao da uradim? Jedan čuvar koji je stajao pored vrata me je izveo napolje, govoreći da mi je pozlilo i da odem da se umijem. Hteo je čak i da pozove hitnu pomoć. Međutim, nije bilo potrebno ukazivati mi lekarsku pomoć pošto sam se posle umivanja ugodnije osećao. Za trenutak sam zamislio kako pogled glumice luta po sali tražeći me pošto sam izašao. Kasnije mi je čuvar rekao da se uzbudila. Čak je upitala šta je sa onim čovekom kome je pozlilo, te da je on rekao da mi je dobro: zagušljiv vazduh ili nagla promena vremena... Nažalost, to je bilo sve, jer kada sam pokušao ponovo da uđem u salu tamo su ostali još samo novinari koji su nešto pričali među sobom služeći se kafom; glumica je već bila otišla. Saznao sam da će ona još ostati u Beogradu; večeras je na nekom prijemu, ali za sutra bih mogao da se raspitam kakav je plan njenog kretanja. Možda bih mogao da zatražim intervju.

Dok sam razmišljao vraćajući se kući, osećao sam i dalje uzdrhtalost u telu, koraćao sam polako, ubrzano žvakao, nisam primećivao da se nešto dešava oko mene, sve dok nisam stigao do stana. Tada mi se učinilo da me neko prati. Uplašen, pitao sam se da me neko nije pratio još posle izlaska iz sale. Nisam uspeo da zaključim. Neki Anin bodigard. Šta bi on mogao da mi kaže; da sam povredio Anu ili da želi da me vidi. Onda sam čuo da me neko zove. Glas žene. Osmehnuo sam se. Neko izgovara moje ime. Ponekad mi se dešavalo da se neko zove kao ja; na poziv se prenem, osmehnem i nastavim put. Ovoga puta poziv je ipak upućen meni. Napokon moje stanje uzbuđenja nije izazvano samo bezrazložnim strahom. Osoba koja mi se približavala bila je žena čiji mi se lik neprestano menjao; čas je bio lik Žane Moro, a čas Ane Muglalis, pa kada je stigla blizu prepoznao sam ženu onog bolesnika. Video sam kako stoji pored vrata jednog automobila, kao da je njime pristigla.

Da me nije pratila od sale u kojoj je bila konferencija za štampu?

Ne znam šta se stvarno desilo kasnije; dok je on bio živ možda sam i mogao da budem sa njegovom ženom, ali sada, kada je mrtav, pomisao na nju... samo me je obuzimao bes. Rekli su mi da sam uhvatio nepoznatu ženu i počeo da je davim.